

D • N
8/6 1958

Kompromiss eller konflikt i pensionsfrågan

Folkpartikonferensen på fredagen synes ha dominerats av tanken att ingen eftergift av betvdselse får göras till väster i pensionsfrågan. "Vi flyttar inte våra positioner ett enda streck närmare socialdemokraterna", var en tillspetsad formulering, som dock i själva saksfrågan i det väsentliga representerade konferensens uppfattning. Partiledaren hr Ohlin uttryckte sig visserligen mera försiktigt, men tycks i huvudsak stå på samma linje. Hr Ohlin betonade att socialdemokraterna jämte deras hjälpare kommunisterna efter all sannolikhet fått mindre än hälften av rösterna vid söndagens val och att de i pensionsfrågan mest negativa partierna, högern och centern, gått framåt på bekostnad av folkpartiet med dess förslag om lagfästa pensioner. Han uppmanade de andra partierna att tänka om för att man skulle komma fram till en samlande lösning, som tydligen borde innebära anslutning — i det stora hela — till folkpartiets förslag.

Partikonferensens hållning är från några synpunkter väl förståelig. Socialdemokraternas framgång vid valet var mycket begränsad, och de stora vinsterna gick till de, överdrivet uttryckt, pensionsfientliga partierna. Att som statsministern tala om "folkviljans klara utslag" för regeringsförslaget är därför direkt felaktigt; tvärtom har reaktionen mot lagfästa pensioner visat sig större än man väntat. Det är också förklarligt att folkpartiet, som förlorat så många röster och mandat till högern och centern, antagligen just på grund av sin medlingslinje i pensionsfrågan, nu vill strama upp sig och markera skiljelinjen mot socialdemokratin i hopp om att reparera förlusterna.

Och likväl är denna hållning omöjlig. Man kan inte i längden utesluta en kompromiss med den riktning som har halva folket bakom sig. Och intar man denna negativa attityd, går det inte bra att tala om samförståndslösning, inte heller att — strax efter nederlaget — kräva att de andra partierna skall tänka om i riktning folkpartiet; det står på gränsen till det barocka. "Jag vill ha samförstånd, men för min linje", det är att överanstränga språkets

resurser. Om folkpartiet följer den i fredags angivna ståndpunkten, kommer partiet i realiteten att söka hindra varje positiv lösning av pensionsfrågan.

En liknande kritik kan riktas mot socialdemokratin. Det är orimligt av detta partis ledning att utgå från att en majoritet på en röst i andra kammaren, som inte ens motsvaras av en majoritet hos folket, skall anses tillräcklig för att utan ändring driva igenom regeringslinjen. Särskilt obehagligt är då man på socialdemokratiskt håll hånat liberalerna för att de framfört en medlande linje och nu efter valet förklarar att denna linje — som skarpt angreps i valpropagandan — nära nog är densamma som regeringens.

Enligt vår mening är det för den svenska demokratin av stor vikt att i denna fråga en uppgörelse kommer till stånd. Det vore att bryta mot samarbets-traditionen i svensk politik att driva igenom en lösning eller att hindra en lösning med någon enda röst eller att hän-skjuta saken till lottdragning i andra kammaren. Det vore lika skadligt att år efter år ha kvar pensionsfrågan som det stora tvisteämnet; i eminent mening är detta en praktisk fråga, där vikten av principiella resonemang är begränsad, och det vore att på konstlad väg hetsa upp motsättningarna om denna fråga skulle bli den stora tummelplatsen för partiernas taktiska spel om ett par procents marginalröster. Partierna bör komma ihåg att det bakom de skilda förslagen finns ett slags överideologi med stark förankring som helt enkelt begär att pensionsfrågan skall lösas och lösas snart.

Hur skall då en lösning tänkas? Vi skall för dagen inte gå in på detaljer i saksfrågan, utan blott lägga fram några allmänna reflexioner.

Lösningen måste rimligen ligga mellan folkpartiets och socialdemokraternas linjer, även

om det är angeläget att också andra partier jämkar på sina ståndpunkter. Röster har höjts för tanken att de negativa riktningarna, högern och centern, skulle få ett extra inflytande på grund av sina framgångar vid valet och sin extrema hållning; medelproportionalen i opinionen skulle därför bli folkpartiets förslag eller kanske rent av ett förslag till höger om detta. Den matematiken duger inte. Som det väsentliga måste efter valet, liksom efter folkomröstningen, framstå att negativismen besegrats med ett överväldigande flertal. Nära 70 procent av väljarna är anhängare av lagfäst rätt till pension. Det är därför i första rummet de partier som förordat en sådan pension vilka måste komma till uppgörelse. Men denna uppgörelse bör, i den mån sådana kalkyler i detta ämne är tänkbara, inte utgå från en jämförelse mellan socialdemokraternas och folkpartiets röstetal och alltså innebära oövertygliga modifieringar i regeringsförslaget; om möjligt bör den, med tanke på den starka oppositionen mot regeringsförslaget, bli en kompromiss där man inom både socialdemokratin och liberalismen gör reella eftergifter.

Från allmänt demokratisk synpunkt bör i det sammanhanget också en helt annan frågeställning beaktas. En mycket stor del av de rent negativt inställda är människor som redan har sin pensionsfråga ordnad och är likgiltiga för om andra får pensioner. Socialdemokratin har därför i viss mån rätt då den talar om en strid mellan "besittande" (pensionsberättigade) och "obesuttana" (folk med blott vanlig ålderspension). Utan att anlägga några moraliska värderingar lär vi kunna slå fast att bitterheten bland dem som har pension inte gärna kan bli så stark över att andra också får trygghet som bitterheten bland dem som saknar tilläggspension över att de redan om sådan pension försäkrade vägrar andra trygghet. Därför har med hänsyn till demokraternas krav på samförstånd och utjämning en "västerlösning" företräde. De redan tryggas ovilja mot att hjälpa andra att få samma trygghet är visserligen påtaglig, men någon utbredd indignation torde man dess bättre inte kunna bygga på den oviljan.